

Szibilla-könyv és a többiek

Elnyúl az üllési tanya-világ. A község története nem bővelkedik olyan gazdag múltban, mint Tápé, vagy éppen a hajdani Alsó-központ, vagy Felsőközpont falvai, hiszen Dorozsma történetével vetik egybe. A falubeliek is keveset tudnak a hajdani időről, szólamondásokban beszélnek elnéha, hol lehetett a valamikor település határa, a templomdomb. Mindenesetre, több néven szerepelt a régmúlt idők során ez a vidék: így Göböl-járás, ami már nevében is árulkodó, majd Árpád-központ. 1948-ban talált megfelelő névre ez a gyorsan csinosodó, szépen épülő falu.

Hogyománya is kevés. Igaz, gondos igyekezettel most a kicsit is összerakosgatják, s jó otthont teremtenek a közeljövőben kezdődő megyei folklór fesztiválnak.

Jancsi elindult

A kiterjedt tanyavilág meghatározása az elmúlt kort. Az öregek így emlékszenek a hajdani időkre:

Valamikor az 1870-es esztendőben hajtották a jószágokat kifelé a Baromjárásra. Balogh István, aki annak idején gyerekeskedett, mesélte el az alábbi történetet unokájának: A mérési puszták legeltetett a „minicsorda”. Meszes Mátyás volt a számadó, a pusztára utazott. Néhány napra, hogy kiver-

tegyék a jószágokat, az apró gyerekekkel, Balogh Istvánnal kiküldték a legelőbért, szaladjon csak át a határon, s vigye — nehogy megöröljön a számadó. Jó alaposan, a strimfi szárbát kötötték a fémpernceket, elrejtették, nehogy valamilyen rosszbán jártas ember elszedje a fűtől. Szaladt, szaladt az istenadta, s megérkezett szerencsével a számadó gazdához, aki az ágy alól nagy szakajtókossá aprópénzt húzott elő. Volt ott arany, meg ezüst pénz. Beledöntötték a hozott pénzt.

Aztán indult vissza, toronyiránt a gyerek. Hanem a Belső tanyánál, az erdőszélén megrövidítette útját. Egyszer csak egy barlangot látott, s abban a jászolra kiterített subákat. Megijedt nagyon, másfelé vette az útját. Akkor meg egy tisztásra ért, ahol három jó ló legelt, odébb pedig két ember feküdt a fűben. Újra elfutott, egészen eltévelyedett, csak késő estére érkezett meg. Szülei már aggódva várták, s még jobban

megrémltek, amikor elmesélte a vele történeteket a gyerek. Mondták is, ha kedves az életed, ne sokat beszélsz, mert bizony betyárok voltak azok.

Meglehet, éppen a Sándor „fiai” jártak arra.

A „táptosfogú”

Az 1930-as évek elején Bordon és Üllés között feltűnt a táptosfogú ember. Így esett ez meg a Maróti tanyával.

Fiatalkorban lakott. Négy gyerekeivel egyedül tartózkodott otthon az aszszony. Csúnya, elhanyagolt külsejű ember kopogtatott be hozzájuk szombat délután, hatalmas garabollyal. Ennivalót kért, de az aszszonyka rosszat nézett ki belőle, nem adott hát neki, elküldte hamarosan. El is ment. Másnap délután, vasárnap 3—4 óra tájban nagy suhogást hallottak a tanya-bellek, s kinéztek az ablakon. A vályogos gödörben, ahol víz volt, egy esernyős embert láttak, s ami víz a gödörben volt, azt mind hozta magával a tanya felé, esszerűen. Majd a falakra csapta, nagy szél támadt, pedig egyébként jó napsütéses idő volt. Kis idő múlva lehetett hallani, hogy a tetőről hordja a cserepeket a szél lefelé, a ház falán repedések keletkeztek. Negyed-óraig tartott ez az ítéletnap-idő.

Jelentették az üllési csendőrségnek, s helyszíni szemlén megállapították a kárt. Ötszáz pengő segélyt fizetett ki a tanya-belleknek a község.

Nosza, elmentek hát a nagyot-tudó Macska Rozálához, de még el se panaszkodhattak, mi járatban vannak, amikor már az rákezdte és elsorolta az esetet. Sőt, hozzátette, hogy ha a négy apró gyereket nem nézte volna a táptosfogú testvére, akkor jobban megjárta volna. Aztán elintézték a jóindulatot, néhány pár csirkével, libával.

Nemcsak babonákat, valláshoz, hiszékenységet őriztek meg az üllési tanya-bellek, hanem a többi között egy igazán szép balladát is. Így szól:

Jaj de széles, jaj de hosszú az út
Amelyiken Barna Jancsi elindult
Komájával lefeküdt az erdőbe
Kést nyomott a komájának

Véres lett a Barna Jancsi ruhája
Majd kimosas az ő kedves babája
Mosd ki babám ruháimat fehérre
Holnap megyek a csendőrszékbe...

Házunk előtt fejték el a halast
Abban dől egy aranyos koporsó
Rá van írva mind a négy oldalára
Ebben nyugszik Barna Jancsi
Komája.

Házunk előtt állítják a bitófát
Amelyikre Barna Jancsit
lakasztják

Fújja a szél fekete göndör haját
Egy kislányért megölte a komáját.

Emlék

A hatalmas tanyavilágban még akadnak néhányan, akik megőrizték a szegény homoki világ emlékeit, rekvizitumait. Ilyen az Üllés-Ruzsa közötti homoktengerben meghúzódó, 69 éves öreg Csóti Antal, az utolsó bór-dudás. Esténként előveszi a szegénység örökös hangszereit, el-eljátszik rajta. A maiak ritkán hallgatják már ezt a zenét, idegen tőlük, mint az óvilág. Azok a dalok, amelyek akkoriban születtek.

Elő-előkerül az üllési tanya között a Szibilla-könyv is, amiben a jövő van írva. Kézről kézre adják a jámborabbak, hogy abból okul-nának a világ sorsát illetően.

Rekvizitumok ezek. Ma-napok megmondoljuk azt is, hogy méltó helyre, múzeum-ba kerüljenek.

Sz. Lukács Imre

Kutató a homokon

— Aki gyors sikereit akar elérni, ne a homokra jöjjön kutatónak. A homok egy teljes életet kíván és türelmet.

Aki ezeket a szavakat mondja, nem ezen a tájon született. Úgy beszél még is róla, mintha élete leg-főbb célkitűzése a homok szélsőséges szélsővének ki-tapintása, emberhez szok-tása lenne.

Ha a homoki talajról beszélünk, legelőször a szőlő és a gyümölcsös jut eszünkbe. Hajlamokak vagyunk arra, hogy a vándor-ló, a sivány homokot csak multidos mondatszerkezetek-ben emlegetjük. Dr. Antal József, a Dél-alföldi Mező-gazdasági Kísérleti Intézet kutatója, tudományos igaz-gatóhelyettese szerint a Du-na—Tisza közén még öt-százezer holdnyi gyengén humuszos, meszes homokkal kell számolnunk, és leg-alább 150 ezer hold a futó-homok.

— A homokon kisebb a növények választéka. Nem terem meg minden növény. Azt a néhányat viszont, amit elfogad ez a talaj, egy kicsit nagyobb figyelemmel az eddigieknél jóval gazda-ságosabban is lehet termes-teni. Sajnos, még ma is él az a nézet, hogy a homoki növénytermesztés ráfizetéses. Valóban nagy befektetést igényel, és nem biztos, hogy azonnal visszafizeti.

— Érdemes-e ezekkel a talajokkal birkózni egyál-talán? Úgysem lesznek ver-senyképesek a feketefölddel.

— Ez igaz. De a mező-gazdaságban nem lehet csak a rekordokat figye-lembre venni. Arra a ter-mékre is szükségünk van, amit a homok terem. És néhol már jól terem a ho-mok. A forráskúti és a ba-lástyai termelőszövetkezet a példa rá, hogy érdemes foglalkozni vele a nagy-üzemnek is. A trágyahiány persze nagy gondot okoz. Ami van, vagy amihez hoz-zájutnak — érthető okokból — a szőlőbe, gyümölcsösbe, vagy a zöldszénnyel alá vizzik. Azért foglalkozunk mi most megkülönböztetett figyelemmel a takarmány-termesztés problémáival, hogy megvethessük a ked-vezőbb állattartás alapjait.

A mórakalmi kísérlet

Bár magas vitamintartal-ma és széles körű felhasználhatóságánál fogva kere-sett cikk a világpiacon a kajszibarack, a szegedi já-rásban mégsem tudott eddig elterjedni.

A mórakalmi Haladás Szakszövetkezet vállalkozott rá, hogy harminc holdnyi te-rületen bemutató jellegű te-lepítést végez. A telepítés célja, hogy üzemi méretek-ben és körülmények között a terület fekvésének megfele-lő alanyfajtákat próbáljanak ki.

Az állam hetvenszázalékos „bekerülési költséggel” do-tálja a kajszibarack telepíté-sét. Ez azt jelenti, hogy a talajfordítástól a termőrefo-dulásig ráfordított összeg 70 százalékát az állam vállalja magára.

Ha a mórakalmi üzemi kí-sérlet beválik, mód nyílik arra, hogy a kajszibarack-körzetet a Dél-Alföldre is ki-terjesszék.

Érdeklődési körünk fontos részeként szerepel a zöld-trágyázás is. Kutatjuk a le-hetőségeit annak, hogy az istállótrágyát műtrágyával gazdaságosan helyettesítsük.

A triticale, rozs, őszi árpa, burgonya — beleértve a ta-vaszi vetőburgonyának szánt tarlóburgonyát is —, a ku-korica és a takarmánynövé-nyek — szöszösbükköny, ho-moki bab és a lucerna — ennyi mindössze a lista, amivel ezen a terepen fog-lalkoznak. Elsorolni köny-nyű, csak a munkát vé-gezni igen nehéz. Hiszen itt a szél egymaga okoz olyan gondot, amit más vidék em-bere el sem tud képzelni. Mielőtt a lucernát elvetik, karikás hengerrel szalmát „fűznek” a talajba. Itt még vándorolnak a földek, ha nem vigyáznak rá.

Több nagy parcellán bur-gonyatermesztési kísérlet fo-lyik. Az ültetés nyomát pár nap alatt úgy eltűntette a szél, hogy gyomirtás előtt újra centiznie kell Jenei Eleknek, a kísérleti telep agrármérnökének a sorkö-zöket, hogy a gép ne a csi-rázó növényben tegyen kárt.

— Hihetetlenül rossz en-nek a talajnak a vizgázál-kódása. Ha csak kicsit ké-sik az eső, akkor is elpusz-tulhat a növény.

Közös vállalkozások

A magyar mezőgazdaság

az elmúlt tíz esztendőben olyan utat tett meg, amelyre nem számíthattak hajdan. A falusi termelőszövetkezetek területi viszonyai is megváltoztak az elmúlt években, amelyet logikusan maga után vont a tech-nikai és általában az agrárgazdasági fejlődés. A szövetke-zeti gazdaságok egy meghatározott területen indították el munkájukat, a területet értendő a földterületre, gazdasági épületekre és általában mindarra, amely meghatározza egy mezőgazdasági birtok arculatát. Az elmúlt években az ál-lam is elősegítette egy-egy birtok gazdasági potenciálját; gépekkel, épületekkel, termelési dotációval segítette a mezőgazdasági termelőszövetkezeteket. Ez a támogatás-segítés nagyjából annyit jelentett, hogy a termelőszövetkezetek megalapozták anyagi bázisukat, alkalmassá váltak arra, hogy önállóan gazdálkodjanak.

Az új gazdasági mechanizmus azonban ennél sokkal többet követel a falutól, a mezőgazdaságtól is. Általános elv, hogy a mezőgazdasági üzemek üzemszerűen gazdál-kodjanak, vállalatyszerűen oldják meg feladataikat. Ez annyit jelent, hogy a termelőszövetkezetek bevételeiből fedezzék kiadásait. Az állami támogatás nyilvánvalóan nem szűnik meg olyan esetben és olyan helyen, ahol arra népgazdaságilag is szükség van. A gyengébb termőhelyi területeken valószínű a jövőben is alkalmazni kell az ál-lami dotációt, mert nekünk érdekünk, hogy a kevésse ren-tábilis termőhelyeinket is felhasználjuk; ott növényter-mesztést, állattenyésztést folytassunk.

Szerencsére egyre kevesebb lesz az olyan termelőszö-vetkezetek száma, melyeknek a nemzeti jövedelemből kell visszatérítést, azaz dotációt adni. Az új gazdasági mecha-nizmus körülményei között mégis meggondolandó, hogy ennek a dotációnak az iránya milyen legyen, s az erősebb termelőszövetkezetek pénzeszközeit miképpen fektetik be. Tudniillik, egyáltalán nem helyes, ha egy terület több gazdasága ugyanazon a vágányon helyezi el beruhá-zási lehetőségeit, és párhuzamosan létesít olyan dolgokat, amelyeket végülis egymaga nem tud kihasználni; de ha ki is tud használni, nem gazdaságos, nem hasznos.

Arról lenne szó, hogy a jelenlegi gazdasági szituáció-ban előtérbe kell helyezni a közös vállalkozásokat. Már csak azért is előtérbe kell kerülnie ennek a közgazdasági koncepciónak, mert egy-egy birtok nem rendelkezik olyan anyagi erővel, hogy az optimális méretet elérje beruháza-saival. Mire gondolunk? Például: feldolgozó üzemekre! Tapasztalható az elmúlt időszakban, hogy a termelő gaz-daság néhány termékét feldolgozza és vagy félkész- vagy kész termékként értékesíti. Ez a törekvés természetesen be-lyeslendő, hiszen a mezőgazdaság sajátosságából adódik, hogy az ott dolgozó embereknek csak a tiszta mezőgazda-sági munka bizonyos szezonokban tud elfoglaltságot biz-tosítani. A munkaerővel azonban érdemes jól gazdálkodni, hisz új értéket tudunk létrehozni, ha felhasználjuk a mun-kaerő által biztosított lehetőségeket. Nyilvánvaló, hogy azok a termelőszövetkezetek, amelyek feldolgozzák ter-mékeiket, többletjövedelemehez jutnak.

A terméktfeldolgozásnak

azonban vannak op-timális határaik. Mennyit, milyen mértékben, milyen kapacitással érdemes előállítani? Ha egy gazdaság például nagy mennyiségben állít elő paprikát, káposztát, paradicsomot, nyilvánvalóan megéri neki, ha annak egy részét feldolgozza, mint sava-nyúságot. A fogyasztó közönség is szívesen vásárol origi-nál „falusi” terméket. Persze, az ilyen feldolgozó vállal-kozások is akkor lesznek gazdaságosak, ha nagy mennyi-ségben produkálnak, magyarul mondvá versenytársai le-hetnek a konzervgyári termelékenységnek. Ilyen versen-ytársnak viszont nehezen képzelhető el, egy jelenlegi mé-retekben gazdálkodó termelőszövetkezet. Elképzelhető ugyanakkor, három-négy egymáshoz közel álló termelőszö-vetkezet, amely közös anyagi befektetéssel valósít meg feldolgozó üzemet, vállalkozást.

Másik területe a közös vállalkozásnak a segédüzemi tevékenység. Ez elsősorban a mezőgazdasági területtel ösz-szefüggésben képzelhető el, s talán az is a helyes, ha a ter-melőszövetkezetek ilyen irányban gondolkodnak és való-sítanak meg segédüzemeket. De a mezőgazdaság sem csak tiszta mezőgazdaság. A mai fejlettségi szinten egy mező-gazdasági birtoknak szüksége van ipari segédüzemekre is. Közismert az építőipari tevékenység. Egy-egy termelőszö-vetkezetben mindennapos dolog az építkezés: istállókat, raktárakat, különböző gazdasági épületeket kell emelniük, ugyanakkor, ki kell elégíteni a tagok igényeit is. S ez az igény egybeesik a falu általános fejlődésével. Az építőipa-ri tevékenység legrentábilisabb útja az, ha több szomszé-dos gazdaság egyesíti kapacitását.

A szakosítás

is arra ösztönzi a termelőszövetke-zeteket, hogy mind több területen közösen vállalkozzanak. Jó példa erre a Tisza—Maros há-romszögében levő községek elképzelése, többek között ön-töző rendszer létrehozására. Nyilvánvalóan, hogy e közsé-gek körzetében — Szőreg, Deszk, Újszentiván, Tiszasziget — legalkalmasabb a már nagykapacitású öntözőművel rendelkező tiszaszigeti területre való koncentráció.

A példák tömkelegét lehetne elmondani a közös vál-lalkozások előnyeiről. E cikk keretében azonban a példák sokaságáról lemondhatunk, mivel a józan belátás is meg-győző bennünket arról, hogy az erő koncentrációja hozhat eredményt, kiváltképpen hosszabb távon, a jövőben.

H. D.

Gazdag István

Kicsi, de merész

Kis területen gazdálkodik a kisteleki Feketehalmi Tsz. Az elmúlt esztendő nem zárta valami fényesen, ha jelentéktelen összeggel is, mégis mérleghiányról adtak számot a szövetkezetiek. Az idén nagy fába vágta a fejszét. Már megtartották a próbáját egy segédüzemnek, amely műanyagtasakokat, zacskókat állít elő. Naponta 15—18 ember talál itt mun-kát, később azonban 30 sze-mélyt tudnak foglalkoztatni. Nemcsak szövetkezeti ta-gok, de családtagok is szí-vesen vállalják ezt.

Ugyancsak a Feketehalmi Tsz. kollektívája kérte a szegedi járási tanács vég-rehajtó bizottságát, hogy adjon helyt kérelmének, ugyanis szolgáltatói tevé-kenységén belül villanysze-relő, víz-, gáz- és központi-fűtés-szerelő szakágazatot helyeznek üzembe. Hason-ló kérrsel rukolt elő a ruzsai Szivárvány Tsz. is. Kőműves, ács, asztalos, víz-, villanyyszerelő, épületlakatos,

bádogos, szobafestő, beton-és műkőkészítő tevékenysé- get kezd. A közösség ké-relmét indokolja az is, hogy a tagok között igen sok akad, aki az építőiparban jártas, a szövetkezetnek az építőipari tevékenységgel jelentős bevételt hoz.

Igen jelentős a szegedi já-rás szövetkezeteiben a segéd- és melléküzemági tevé-kenység. Tapasztalhatjuk, hogy sokszor lelkiismeretlen, pénzhajhászó emberek hasz-nálják fel a közös gazdasá-gokat arra, minél rövidebb időn belül tetemes összeg-hez jussanak. Különösen azokban a gyenge termő-helyi gazdaságokban, ahol a lemaradás nagy, s a fel-zárkózás ezzel elősegíthető, ajánlatos a hozzáértő ta-gokból azaz és mellék-üzemágakat létrehozni, ha ez kell. A fent említett szö-vetkezetek, mivel nem tar-toznak a legjobbak közé, megkapták az engedélyt ilyen közérdekű tevékenységre.

Horváth Dezső felvétele

BÁRÁNYOK A MEZÓN